

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

22.05.2024. Nr. 1-8/11

Tieslietu ministrijai
pasts@tm.gov.lv

Par grozījumiem Civillikuma 179. panta ceturtajā daļā

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu.

Civillikuma 179. panta ceturtajā daļā noteikts: “Ja vecāku nav vai viņi nespēj uzturēt bērnu, šis pienākums līdzīgās daļās gulstas uz vecvecākiem. Ja vecvecāku mantas stāvoklis ir nevienlīdzīgs, tiesa var noteikt viņiem uzturēšanas pienākumu samērā ar katra mantas stāvokli.”

Tiesībsargs ir konstatējis, ka Civillikuma 179. panta ceturtajā daļā noteiktais praksē netiek īstenots, bet iemesli tam nav zināmi. Lai gan minētās tiesību normas piemērošana nenodrošinātu visu bērnu, kuri nesaņem no vecākiem minimālos uzturēšanas līdzekļus, tiesības uz pilnvērtīgiem dzīves apstākļiem, tomēr ir svarīgi, ka tā nodrošinātu tiesības kaut nelielai daļai bērnu. Turklāt, pieļaujams, ka minētās tiesību normas “iedarbināšana” varētu atstāt ietekmi uz tiem vecākiem, kuri nerīkojas godprātīgi, apzināti samazina savus ienākumus vai tos prasmīgi slēpj, lai izvairītos no uzturdošanas pienākuma.

Tiesībsargs lūdz¹ ministrijas viedokli par iemesliem, kuru dēļ, ministrijas ieskatā, praksē netiek piemērots Civillikuma 179. panta ceturtajā daļā noteiktais. Lūdz viedokli par iespējamiem risinājumiem minētās tiesību normas ieviešanā praksē.

Atbildē tiesībsargam ministrija norādījusi uz Senāta sniegto Civillikuma 179. panta ceturtais daļas interpretāciju, uzsverot, ka Civillikuma 179. panta ceturtais daļa tieši nosaka pienākumu

¹ Tiesībsarga 2023. gada 5. decembra vēstule Nr. 1-5/322.

vecvecākiem uzturēt bērnu, ja to nespēj vecāki. Tāpat uzsvērts, ka Civillikuma 179. panta ceturtajā daļā ir ietverti divi nosacījumi vecvecāku pienākumam uzturēt mazbērnus – ja vecāku nav vai viņi nespēj uzturēt bērnus. Likumā lietotais jēdziens "nespēj" ietver objektīvu iemeslu, kura dēļ vecāki neatkarīgi no viņu gribas un attieksmes nevar izpildīt savu pienākumu uzturēt bērnu. Proti, Civillikuma 179. panta ceturajā daļā nesaista vecvecāku pienākumu uzturēt mazbērnus ar bērna vecāku attieksmi pret saviem pienākumiem, bet ar objektīviem apstākļiem, kuru dēļ viņiem ir liegta iespēja šos pienākumus pildīt². Tādējādi konstatējams, ka Senāta ieskatā likumā noteiktais pienākums vecvecākiem uzturēt bērnu kļūst obligāts tad, kad vecāki objektīvu, no viņiem neatkarīgu iemeslu dēļ, nespēj pildīt savu pienākumu uzturēt bērnu.³

Arī ministrijas organizētajās diskusijās par Civillikuma 179. panta ceturtais daļas piemērošanu praksē vairākuma diskusijas dalībnieku viedoklis bija nemainīgs, ka minētā tiesību norma piemērojama vien divos gadījumos - ja vecāku nav vai viņi nespēj uzturēt bērnus.

Ministrija 2024. gada 16. maija vēstulē⁴ tiesībsargam norādījusi, ka vecāka pienākums nodrošināt bērnam uzturlīdzekļus minimālajā apmērā ir absolūts un tas nav saistāms nedz ar vecāka spējām dot uzturu, nedz ar viņa mantas stāvokli.

Saskaņā ar Uzturlīdzekļu garantiju fonda likuma 2. pantā noteikto uzturlīdzekļu izmaksa likumā noteiktajā apmērā no Uzturlīdzekļu garantiju fonda tiek nodrošināta, ja viens vai abi bērna vecāki nenodrošina viņam uzturlīdzekļus. Tātad valsts izmaksā uzturlīdzekļus vecāka vietā tad, ja vecāks nenodrošina bērnam uzturlīdzekļus, nevis tikai tad, ja vecāku nav vai viņi nespēj pildīt savu pienākumu uzturēt bērnu objektīvu, no viņiem neatkarīgu iemeslu dēļ. Tādā veidā valsts atbildīgi rīkojas, nodrošinot ANO Bērnu tiesību konvencijas 2. panta otrajā daļā noteikto, ka dalībvalstis veic visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka ikviens bērns ir pasargāts no jebkādas diskriminācijas vai sodiem savu vecāku, aizbildņu vai ģimenes locekļu statusa, darbības, pausto uzskatu vai pārliecības dēļ.

Tiesībsarga ieskatā Civillikuma 179. panta ceturajā daļā būtu saskaņojama ar Uzturlīdzekļu garantiju fonda likuma 2. pantā un 3. panta pirmās daļas 1. punktā noteikto.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu Tieslietu ministriju apsvērt iespēju

---

² sk. Aizgādība, saskarsme, uzturlīdzekļi. Senāta judikatūras atziņas 2006.gads–2022.gada septembris, 72. lpp., <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/civiltiesibas>

³ Tieslietu ministrijas 2024. gada 3. janvāra vēstule Nr. 1-17/36.

⁴ Tieslietu ministrijas 2024. gada 16. maija vēstule Nr. 1-17/1594.

rosināt grozījumus Civillikuma 179. panta ceturtajā daļā, izsakot to šādā redakcijā: “Ja viens vai abi bērna vecāki nenodrošina viņam uzturlīdzekļus, šis pienākums līdzīgās daļās gulstas uz vecvecākiem. Ja vecvecāku mantas stāvoklis ir nevienlīdzīgs, tiesa var noteikt viņiem uzturēšanas pienākumu samērā ar katra mantas stāvokli.”

Lūdzu līdz **2024. gada 21. jūnijam** informēt tiesībsargu par paveikto un plānoto.

Tiesībsarga pilnvarojumā

Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere

* No 2024.gada janvāra Tiesībsarga biroja gatavotie dokumenti tiek formatēti, ievērojot piekļūstamības prasības personām ar uztveres un redzes traucējumiem.